

30.01.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1449
Toplantı Tarihi/Sayısı : 29.12.2022/193
Karar Numarası : 2022/943
Başvuran : F. Ç.
Başvuran Vekili : --
Adres : --
Muhatap Kurum/Kişi : A. S. (... Gayrimenkul Danışmanlık)
Muhatap Adres : --

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kiralamak istediği dairenin bekâr olması ve memur olmaması nedeniyle kendisine kiraya verilmemesinin ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran dilekçesinde özetle;

a. “www.....com” isimli internet sitesinde yer alan ... ilan numaralı daireyi kiralamak amacıyla ... Gayrimenkul Danışmanlık yetkilisi ile iletişime geçtiğini,

b. Bahse konu ilanda yer alan dairenin bekâr olması ya da evli olmaması nedeniyle emlakçı ve ev sahibi tarafından kendisine kiraya verilmediğini, buna ilişkin olarak ekran görüntülerini dilekçe ekinde sunduğu belirterek ayrımcılığa uğradığını iddia etmiştir.

3. Muhatap emlak yetkilisi yazılı görüşünde özetle;

a. Bahse konu ilanda yer alan dairenin bekâr kişilere verilmemesi gibi bir durumun söz konusu olmadığını, daha önceki kiracıların iki bekâr erkek, ondan önceki kiracının ise bekâr bir kadın olduğunu,

b. Ev sahibinin ilgili daireyi tanıdığı bir kişiye kiraya verdiğini, bu durumun başvurana belirtildiğini ve başvurana kiralık başka bir dairenin önerildiğini, başvuranın ise kendisine tahrik amaçlı mesajlar attığı ancak kendisine nazikçe cevap verildiğini, başvurana yönelik ayrımcı bir muamelede bulunulmadığını ifade etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Anayasanın “Kanun önünde eşitlik” başlıklı 10’uncu maddesi şöyledir:

“Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)”

5. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun “Tanımlar” başlıklı 2’nci maddesinin (d) bendi şöyledir:

“d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ifade eder.”

6. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (...)

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

7. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"(3) Kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve bunlar tarafından yetkilendirilenler, taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz."

9. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, "Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" le görevli olduğu düzenlenmiştir.

10. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı"

yönerlerinden incelenir. (2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenebilirlik koşulları her başvurucu yönünden ayrı ele alınır."

12. Anılan Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında "Ayrımcılık yasağı ihlalinin zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmü bulunmaktadır. Somut olayda başvuranın dilekçesinde, kiralamak istediği dairenin sadece memur statüsüne sahip veya evli olan kişilere kiraya verilmesinin ayrımcılık oluşturduğunu iddia ettiği anlaşılmaktadır.

14. 6701 sayılı Kanun kapsamında bir ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için iddia edilen ayrımcı muamelenin Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden en az birine dayalı olarak gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir. Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yasaklanan ayrımcılık temelleri ise; "cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş" olmak üzere tahdidi olarak sıralanmıştır. Somut olayda başvuranın medeni hali ve mesleği nedeniyle ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir. Başvuranın medeni hali nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiası esas incelemesi yapılabilecek nitelikte olmakla birlikte mesleği nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasının kabul edilebilirlik yönünden ayrıca ele alınması gerekmektedir.

15. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın ayrımcılık temellerine ilişkin rehberinde kişilerin belirli mesleğe mensup olmaları nedeniyle ayrımcı muamele uğradıklarına ilişkin iddiaların "sosyal statü" temeli kapsamında değerlendirildiği düzenlenmiştir. (OSCE, Guide On Discrimination Grounds, s. 47-48) Benzer şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de bir meslek ya da statüye dayalı olan farklı muamele iddialarını "diğer statüler" kapsamında ele almıştır. (Van Der Musselle v. Belçika, B.No. 8919/80) 6701 sayılı Kanun'da mesleki statüye ilişkin olarak bir düzenleme yer almaması ve ayrımcılık temellerinin tahdidi olarak sıralanması nedeniyle başvuranın mesleği nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasının en yakın ayrımcılık temeli olan "servet" temeli ile ilişkilendirilebileceği değerlendirilmektedir

16. Servet temeli, uluslararası belgelerde çeşitli kavramlarla ifade edilmekte, sosyo-ekonomik statü, sosyal köken, sosyal statü, sosyal konum, sosyal durum, sosyal sınıf, mülkiyet, ekonomik durum, mali durum ve işsizlik gibi ayrımcılık temelleriyle birlikte ele alınmakta veya bu kavramların yerine kullanılmaktadır. Örneğin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'de servet kelimesi kullanılırken Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'de mülkiyet ifadesi yer almaktadır.

17. Ulusal ve uluslararası mevzuatta ayrımcılık yasağı bakımından servet temeline ilişkin olarak üzerinde anlaşılacak genel geçer bir tanım yer almamaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki geniş anlamıyla servet temelinin içinde yer alan mülkiyet kavramı taşınır ve taşınmaz malların mülkiyeti ile bunların

gelirlerini, fikrî mülkiyeti ve mülkiyet sahibi olmama durumunu kapsamaktadır. (*Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (ESKHK), Ekonomik, Kültürel ve Sosyal haklarda Ayırım Gözetilmemesi, E/C.12/GC/20 para.25*) Bununla birlikte sözlük anlamı varlık, zenginlik, mal-mülk olan servet kavramı çoğunlukla sahibinin belli bir zamana değin biriken varlıklarının o anki toplam değerini veya sahibine gelir sağlayan taşınır ve taşınmaz değerler toplamını ifade etmektedir. Servete dayalı ayrımcılık; toplumun farklı kesimlerinden insanların gelir düzeylerinde bulunan orantısızlıklar nedeniyle farklı muamelelere maruz kalması veya refah seviyeleri ile bağlantılı olarak hizmetlere eşit bir şekilde erişememeleri olarak kendini göstermektedir.

18. 6701 sayılı Kanun kapsamında bir kişinin mesleğine yahut sosyal statüsüne dayalı ayrımcı ve/ya farklı muamelenin, servet temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilebilmesi; muamelenin doğmasındaki temel nedenin ancak doğrudan kişinin mali ve/veya mülkiyet durumundan kaynaklanması durumunda gündeme gelebilecektir. Somut olayda; başvuran, memur olmadığı gerekçesiyle ayrımcılığa uğramış olduğunu ileri sürmüştü de muhatabın memur kiracı gözettiği iddiasının kendi mesleğine kıyasla memuriyetin getirdiği servet veya ekonomik durumla ilişkilendirildiğine dair bir olgu ortaya koymadığı gibi muhatabın memur kiracı talep ettiğine ilişkin de zati bir dayanak sunmamıştır. Nitekim herhangi bir parametre belirlenmeden salt memurluk statüsünden kaynaklanan farklı muamelelerin ayrımcılık yasağı kapsamında ele alınabilmesi, en düşük ücret alan memur/kamu çalışanı ile en yüksek ücret alan memur/kamu çalışanı arasında ciddi bir ücret farkı olması nedeniyle mümkün olmayacaktır. Bu nedenle Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48 ve 67'inci maddeleri uyarınca başvuranın mesleği nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasının inceleme şartlarını taşımadığı ve kabul edilmez nitelikte olduğu, somut olay kapsamında başvuranın iddialarının sadece medeni hal çerçevesinde değerlendirmeye alınabileceği sonucuna varılmıştır.

19. Ayrımcılık yasağı, AİHS'in 14'üncü maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir; “*Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.*” Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)’e göre meşru bir amaç taşımayan, kullanılan araçlarla gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler ayrımcı karakterdedir. (*AİHM, Fabris v. Fransa, B. No. 16574/08, 7 para. 56*)

20. 6701 sayılı Kanun kapsamında bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını medeni hali nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele medeni hal temelinde doğrudan ayrımcılık teşkil edecektir. Kanun’da kişilerin taşınır ve taşınmazları kamuya açık bir şekilde sunarken bu malları edinmek veya kiralamak isteyenler ile bunlar hakkında bilgi almak isteyenler aleyhine, bunların kiralanması, kira akdinin şartlarının belirlenmesi, kira akdinin yenilenmesi veya sona erdirilmesi, satışı ve devri süreçlerinin hiçbirinde medeni hal temelinde de ayrımcılık yapamayacağı düzenlenmiştir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 20 No.lu Genel Yorumu’nda medeni hal kavramının kişinin evli olup olmaması, belirli bir yasal rejimde evlenmiş olup olmaması, boşanmış veya dul olması gibi durumlarda ele alınabileceği ifade

edilmektedir.

21. Somut olayda başvuran, muhatap tarafından söz konusu taşınmazın kiraya verilmek amacıyla bir internet sitesi üzerinden ilana koyularak kamuya açık bir şekilde sunulduğunu, ancak evli olmaması nedeniyle kendisine kiraya verilmediğini iddia etmektedir. Kira sözleşmesi, kiraya verenin bir şeyin kullanılmasını veya kullanmayla birlikte ondan yararlanılmasını kiracıya bırakmayı, kiracının da buna karşılık kararlaştırılan kira bedelini ödemeyi üstlendiği bir sözleşme türüdür. Sözleşme özgürlüğü ise Anayasa'nın 48'inci maddesinde teminat altına alınmış olup buna göre herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme yapma hürriyetlerine sahiptir. Başka bir deyişle sözleşme özgürlüğü, sözleşme yapıp yapmama ya da sözleşmenin karşı tarafını seçme özgürlüğüdür. Bu kapsamda, hiç kimse istemediği bir kişi ile sözleşme yapmak zorunda değildir ve kişi, sözleşme yapmak istediği kişiyi serbestçe tayin etme hakkına sahiptir. Sözleşme özgürlüğü Anayasa'da güvence altına alınmış olmakla birlikte kişilere sınırsız bir hareket alanı vermemekte, özellikle Anayasa'nın başlangıç metninde ve 10'uncu maddesinde yer bulan eşitlik ilkesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde yer alan ayrımcılık yasağı bu hakların kullanımında önemli bir sınırlama getirmektedir.

22. Ancak belirtmek gerekir ki ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM, bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir. (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 06.07.2005, para. 147.) AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından "kanıt başlangıcı" olarak adlandırılabilir bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir. (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri/Fransa* B. No: 25088/94, 29.04.1999, para. 91- 92.)

23. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde de; "*Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.*" hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede, Kuruma yapılan başvurularda ilk olarak başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir.

24. Somut dosya kapsamında başvuran tarafından taşınmaza ait ilana ilişkin sunulan ekran görüntüsünde kiracıların evli olması gerektiği veya taşınmazın bekar kişilere kiraya verilemeyeceği gibi bir ibare/açıklamanın yer almadığı, bununla birlikte başvuran tarafından sunulan muhatap ile aralarında geçen konuşmaya ilişkin ekran görüntülerinde de; başvuranın "*Bekara ev vermiyorum demek suç biliyorsunuz ki 40 bin liraya kadar cezası var hem ev sahibine hem emlakçıya. Sizin de bu durumdan mağdur olmanızı istemem ev sahibi sebebiyle. Ricam sizden ev sahibi ile görüşmeniz ve hatadan dönülmesi*" şeklinde açıklamalarda bulunduğu görülmektedir. Bu durum karşısında muhatap tarafından başvurana söz konusu daireye ev sahibinin yeğenin taşınacağı bilgisinin verildiği, talep etmesi durumunda başvurana bir başka dairenin gösterilebileceğinin ifade edildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca

muhatap yazılı görüşünde de ilgili taşınmazın daha önce bekar kişilere kiraya verildiği bilgisi yer almaktadır.

25. Belirtmek gerekir ki başvuran tarafından sunulan ekran görüntüleri tek başına başvuranın medeni hali nedeniyle hizmet alamadığı ve ayrımcı bir muameleye maruz kaldığına ilişkin bir emare ortaya koyamamaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere ancak başvuran tarafından iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emare ve karine oluşturan olguların ortaya koyulması halinde muhatabın ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini ispatlaması gerekecektir. Somut dosya içeriğine göre; başvurana medeni hali nedeniyle ayrımcı muamele yapıldığına dair iddiayı ispata yarayan herhangi bir somut bilgi ve bulguya rastlanmamıştır. Bu itibarla başvuranın iddialarının başkaca bilgi veya belge ile desteklenmediği, başvuranın herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadığı ve muhatabın farklı muamelede bulunmadığı ve medeni hal temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaati hasıl olmuştur.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,
2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,
3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

29.12.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi

e-imzalıdır

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

e-imzalıdır

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Ünal SADE
Kurul Üyesi

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi